

ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀՕՐ ՊԱՏԳԱՄԸ

ԳԻՏԵՆՔ ԹԷ ԻՆՉ ԿԸ ՍԵՐՄԱՆԵՆՔ

Պօղոս առաքել գաղատացիներուն գրած նամակին մէջ յատկօրէն կը շեշտէ. «Մարդ ինչ որ ցանէ՝ այն կը հնձէ»:

Առաքելային այս պատգամը բացարձակ ճշմարտութիւն է: Այսօր, նիւթական այս աշխարհին մէջ երբ կ'ապրինք ու կը տեսնենք և մանաւանդ կը գիտակցինք, որ ժամանակը մեր ձեռքն է, մեզի տրուած պարգև մըն է և բնականաբար արժէք է՝ եթէ կարենանք զայն լեցնել ու արժևորել այնպիսի գործերով, որոնք միայն ու միայն բարիք կը սփռեն:

Եկէ՛ք մենք մեզի հարց տանք, երբ պարտիզպան մը իր արտին մէջ ցորենի սերմեր կը ցանէ, ինչ կը հնձէ, անկասկած առոք հասկեր. Արդեօք կրնանք երևակայել, որ երբ պարտիզպանը ցորենի սերմեր ցանէ՝ խնձոր կը հնձէ. բնականաբար՝ ո՛չ: Նոյնն է նաև հոգևոր աշխարհին մէջ. երբ մարդ չարիք սերմանէ ու չարիք գործէ, արդիւնքը՝ մեղանշական կեանք կ'ապրի, բնականօրէն մեղաւոր կեանքի մը վարձատրութեան կ'արժանանայ՝ դէպի անդունդ, կործանում և մահ: Իսկ երբ բարիք կը գործէ, բարութիւն կը սերմանէ, վստահ եղէք, որ ուրիշ բան չի

հնձեր եթէ ոչ՝ արդարութիւն, հոգիի խաղաղութիւն և յաւիտենական կեանք:

Առաքելայր այլ առիթով, այս անգամ կորընթացիներուն ուղած իր երկրորդ նամակին մէջ յատկօրէն կը բացատրէ, որ եթէ քիչ սերմանենք՝ քիչ կը հնձենք, իսկ եթէ առատօրէն սերմանենք՝ առատօրէն կը հնձենք (հմմտ. Բ.Կր 9.6): Սակայն ինչ որ ընենք՝ ընենք սիրով, յօժարակամ և ո՛չ թէ չկամութեամբ: Աստուած կը սիրէ, որ մենք ինչ որ տանք մեր կարողութենէն, մտքէն, հոգիէն, նիւթականէն, ուրախութեամբ, առատօրէն, սիրով տանք, քանզի գիտնալով, որ Աստուած ալ առատօրէն կը պարգևէ մեզի մեր կարիքներուն համեմատ, նոյնիսկ այնքան, որ մենք կարենանք ուրիշին ալ բաժին հանել, ինչպէս սաղմոսասաց վարդապետը կ'ըսէ. «Առատօրէն բաշխեց և տուաւ աղքատներուն. անոր արդարութիւնը կը մնայ յաւիտեան» (Սղ 112.9): Եթէ բան մը կու տանք ուրիշին, կամ նուիրատուութիւն մը կը կատարենք մեր ազգին, եկեղեցիին, Հայրենիքին՝ առատօրէն պէտք է տանք, ուրախութեամբ և յօժարակամ, առանց որևէ պարտադրանքի, առանց որևէ ակնկալութեան, առանց փառք և պատիւ փնտրելու, այնպէս ինչպէս Քրիստոս Ինք կ'ըսէ. «Տուէ՛ք և Աստուած ձեզի պիտի տայ. Պիտի տայ լաւ չափով, բերնէ բերան, զեղուն առատութեամբ» (Գկ 6.38):

Աստուած կատարելապէս արդար է, Ան երբէք ժլատ չէ, սակայն ինչ չափով որ չափենք ուրիշին՝ Աստուած ալ նոյն չափով կը չափէ մեզի: Շատ պարզ է, որ Աստուած այնպէս կը վարուի մեզի հետ՝ ինչպէս մենք մեր նմաններուն հանդէպ կը վարուինք. որքան ուրիշներուն նկատմամբ առատաձեռն ըլլանք՝ Աստուած ալ այնքան և նոյնիսկ առաւել չափով իր ողորմութիւնը պիտի շնորհէ մեզի:

Բոլորս քանզի պէտք է գիտնանք, որ վերջին դատաստանի օրը որպէս տնտեսներ հաշուետու պիտի ըլլանք Աստուծոյ առջև. եթէ բարի գործեր կատարած ենք՝ միայն **ԲԱՐԻՆ ՊԻՏԻ ՀՆՁԵՆՔ**, այսինքն՝ յաւիտենական փրկութիւնը՝ **ՅԱԻՏԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ**:

ԳԻՏԵՆՔ ԹԷ ԻՆՉ ԿԸ ՍԵՐՄԱՆԵՆՔ...

Բարգէն Արքեպիսկոպոս Չարեան

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆ

Ս. Թաղեոսի մասին կան քանի մը տեսակ ասանդություններ, որոնց մէջ տարբեր ձևերով կը պատմուի անոր մուտքը Հայաստան և անոր առաքելական գործունէութիւնը:

ա.- Ատրական ասանդութեան համաձայն, Թաղեոս նախ եկած է Եդեսիա քաղաք, բժշկած և դարձի բերած է տեղոյն Արգար թագաւորը և բազմաթիւ այլ անձեր ու նահատակուած է այստեղ: Ըստ այս ասանդութեան, Թաղեոս եղած է ո՛չ թէ Քրիստոսի 12 Առաքեալներէն, այլ Ասոր 72 աշակերտներէն մէկը:

բ.- Հայկական ասանդութեան համաձայն, Քրիստոսի Առաքեալներէն Թաղեոս, որ նաև ծանօթ է Յուդա Յակոբեան անունով, Հայաստան եկած է ո՛չ թէ Եդեսիոյ ճամբով, այլ հիւսիս-արևմուտքէն՝ Կապադովկիոյ Կեսարիա քաղաքի վրայով, և քարոզած է մասնաւորաբար Հայաստանի Արտազ նահանգին մէջ, ուր մինչև այսօր ցոյց կը տրուի անոր գերեզմանը:

գ.- Ատրա-Հայկական ասանդութեան համաձայն, Թաղեոս Հայաստան եկած է Եդեսիոյ ճամբով: Ատրական ասանդութենէն տարբերութիւնը այն է, որ փոխանակ Առաքեալին վախճանումը Եդեսիոյ մէջ պատահած ցոյց տալու, անոր գործունէութիւնը Հայաստանի մէջ շարունակուած ցոյց կու տայ: Այս ասանդութիւնը կ'ըսէ, որ դարձի բերելէ ետք Սանատրուկ թագաւորի դուստրը՝ Մանդուխտը, Սուրբը կը նահատակուի:

Ս. Բարթողոմէոսի առաքելական գործունէութեան ասանդութիւնը առանց տարակարծութեան ընդունուած է հայ թէ օտար բոլոր պատմաբաններուն կողմէ: Անոնք անոր մահուան իբրև վայր կը նշեն Ադրանոս անունով տեղ մը, որ կը համապատասխանէ Հայաստանի Ադրակ նահանգին:

Այս բոլորէն եզրակացնելով կարելի է ըսել, որ Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութիւնը քարոզուեցաւ 40-60 թուականներուն: Առաքեալներուն այս գործունէութեան պատճառով է, որ Հայաստանեայց Եկեղեցին կը կոչուի **ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ**:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՅՈԼԱՑՈՒՄԸ

Աշխարհի վրայ որևէ կրօնք, փիլիսոփա-բարոյական տեսութիւն և կամ շարժում հիմնուած են սոսկ խօսքերու և գաղափարախօսութիւններու վրայ: Անոնք որքան ալ մօտիկ թուին ըլլալ Քրիստոնէական կրօնքին՝ ամբողջական չեն և ոչ առակ կեանքի ու գործի վերածելու, այլ խօսքով ապրելու: Մինչդէռ, քրիստոնէութիւնը իր հիմնուած օրէն կ'ապրուի և կը շարունակէ ապրուիլ առանց ժամանակավրիպութեան նշոյլ մ'իսկ ցոյց տալու:

«Եթէ հաւատարիմ մնաք իմ ուսուցումներուս՝ ճշմարտապէս իմ աշակերտներս եղած կ'ըլլաք»: (Յհ 8. 31)

Երբ քրիստոնէայի մը հարց տան թէ «Ո՞վ է Աստուած», քրիստոնէան պէտք է պատասխանէ՝ «Բաց Աւետարանը, նայէ՛ք Քրիստոսին, Ասոր ուսուցումներուն, կեանքին, ապրելաձևին, մահուան և յարութեան»: Նոյնպէս երբ հարց տան «Իսկ ի՞նչ կ'ուսուցանէ քրիստոնէութիւնը», քրիստոնէան նոյնպէս պէտք է պատասխանէ՝ «Բաց Աւետարանը, նայէ՛ք Քրիստոսին, Ասոր ուսուցումներուն, կեանքին, ապրելաձևին, մահուան և յարութեան, և տես թէ ի՞նչ պատասխան ունի քեզի այսօր»: Ուստի, ինչպէ՛ս կարելի է հիմնադրին կողմէ իսկ փորձարկուած կրօնք մը «բարդ հարցեր» ունենայ, բոլոր դարերու ամէնէն մեծ Փիլիսոփան, Բարոյագէտն ու Ուսուցիչը իր գծած փրկութեան ճանապարհը Իր իսկ ոտնահետքերով զարդարեց, Իրեն հետևեցան շատ-շատեր և արժանացան փառքի պսակին:

«Ես ձեզի փոխանցեցի այն հաւատքը որ նախ են ընդունեցի»: (Ա.Կր 15.3)

ԱՐՑԱԽԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Պահպանիչ և յոյս հաւատացելոց, Քրիստոս Աստուած մեր,
 պահեա՛ւ և պահպանեա՛ւ և օրհնեա՛ւ բանակս հայոց և համայն Հայ ժողովուրդս՝
 ի Մայր Հայաստան, յԱրցախ և ի Սփիւռս աշխարհի, ընդ հովանեաւ Սուրբ և պատուական խաչիդ քով ի խաղաղութեան.
 Փրկեա՛ւ յերևելի և յաներևոյթ թշնամոյն, արժանաւորեա՛ւ գոհութեամբ փառաւորել գԲեզ ընդ Հօր և ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ.
 այժմ և միշտ և յաիտեանս յաիտենից. Ամէն:

ՇՈՒՇԻ ՍՈՒՐԲ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ ՂԱԶԱՆՉԵՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շուշիի Ամենափրկիչ Ղազանչեցոց եկեղեցին, հայոց առաքելական եկեղեցւոյ Արցախի թեմի կեդրոնն է: Ընդգրկուած է Շուշիի քաղաքի պատմութեան և մշակոյթի անշարժ յուշարձաններու ցանկին մէջ և կը հանդիսանայ Արցախի խորհրդանիշներէն մէկը:

Առաջին անգամ, այս տաճարին անունը կը յիշատակուի Մեսրոպ Տախիդեանի «ճամփորդութիւն դէպի Հայաստան» գիրքին մէջ, 1820 թուականին:

Եկեղեցին կառուցուած է 1868-1887 թուականներուն, իսկ գանգակատունը՝ տարիներ առաջ շուշեցի Աբրահամ Խանդամիրեանցի կողմէ: Այս եկեղեցին 34 մէթր երկարութեամբ, 23 մէթր լայնութեամբ և 35 մէթր բարձրութեամբ ուղղանկյուն յատակագծով, խաչաձև գմբէթաւոր յօրինուածքով կառոյց մըն է, իր դիրքով գեր-

տպաւորիչ:

Ունի երեք մուտք, արևմուտքէն, հիւսիսէն և հարաւէն, որոնք ունին նոյն ճարտարապետական յօրինուածքը և որոնց արջն կառուցուած է երեքական դռներով բոլորաշէն նախամուտքեր, ուր բացուած են փոքրիկ խաչաձև լուսամուտներ:

1920-ի Շուշիի ջարդերէն ետք, եկեղեցին փակուեցաւ և ազերիներու կողմէ սկսաւ օգտագործուիլ որպէս մթերանոց: Քանդուեցան եկեղեցւոյ մուտքի մօտ դրուած հրեշտակներու արձաններն ու գմբէթը:

Շուշիի ազատագրման օրերուն, եկեղեցին հակամարտող կողմերու համար կարևոր նշանակութիւն ունէր: Հայկական կողմի համար այս սրբավայրը կը հանդիսանար խորհրդանիշ, իսկ ազերի զինուած ուժերու համար՝ «Կրատ» հրթիռներու պահեստանոց:

Շուշիի ազատագրումէն ետք, 1998-ին վերականգնուեցաւ ամբողջութեամբ գմբէթը:

«Յաղթանակներ կերպած հայ ժողովուրդը միասնական ուժով այս անգամ ալ պիտի յաղթէ թշնամիին, պաշտպանէ իր հողային ամբողջականութիւնն ու արժանապարտութիւնը, և հասնի իր գերագոյն նպատակին, որովհետև արեամբ վաստակած հողը ենթակայ չէ սակարկութեան»:

Բարգէն Սրբազան

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԿԱՄՔԸ

Քրիստոս աշխարհ եկաւ զԱստուած մարդուն մէջ ներկայ դարձնելու և մարդը, իր մեղքերէն բժշկելով, Աստուծոյ վերադարձնելու համար, որպէսզի մարդն ալ յաիտեան ապրի:

Յիսուսի առաջին ու վերջին գործը եղաւ Աստուծոյ կամքը կատարել. **«Ո՛չ թէ իմ կամքս, այլ քու կամքդ թող ըլլայ» (Ղկ 22.41):** Իսկ Աստուծոյ կամքն է՝ **«որ չկորսնցնեն ո՛չ իսկ մէկը բոլոր անոնցմէ՝ որ ինձի տուաւ» (Յհ 6.39):**

Յիսուս իրեն եկողը կը դաստիարակէ, կը սորվեցնէ, կը բժշկէ, յաիտենական կեանք կու տայ անոր, այլ խօսքով՝ իր ողորմութեան արժանի կը դարձնէ՝ փրկութեան հասցնելով զայն:

Քրիստոսի հետ քալելու, Իրմով ապրելու, իր մարմինն ու արինը ճաշակելու և խմելու պսակը պիտի ըլլայ մեր յարութիւն առնելը և յաիտենական կեանք ունենալը: Եւ այս հրաւերը ուղղուած է բոլորին անխտիր, բոլոր անոնց՝ որոնք կը տեսնեն Որդին և կը հաւատան անոր:

Տեսնել Որդին կը նշանակէ՝ Աստուծոյ կամքը իմանալ և կատարել: Ա՛յս է ահաւասիկ բարի յուրը, ատեախը, այն՝ որ մինչ առաջին Ադամին անհնազանդութեան պատճառով կեանքի ծառի ճամբան փակուեցաւ մեր դիմաց, երկրորդ Ադամին՝ Քրիստոսի բերած շնորհքովը այդ ճամբան ահա կրկին կը բացուի բոլորիս առջև:

Տեսնել Յիսուսը, ուրեմն, կը նշանակէ բաց սրտով ընդունիլ Աստուծոյ տուած ատեախը, սորվիլ Անկէ, հաւատալ Քրիստոսի:

ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐԻՆ ԿԵՐԱԿՐՈՒՄԸ

Յիսուս ամբողջ օրը կ'ուսուցանէր, մարդիկ արդէն անօթի էին: Միակ անձը որ իր հետ կերակուր ունէր, պատանի մըն էր, որ իր մօտ կը գտնուէր՝ հինգ հաց և երկու ձուկ: Պատմութեան ամբողջութիւնը կարդա՛ **Յովհաննու** աւետարանիչի **6-րդ գլխու 1-15րդ համարներուն** մէջ:

Ո՛ր ճամբով պատանին պէտք է երթայ, հասնելու համար Յիսուսին:

